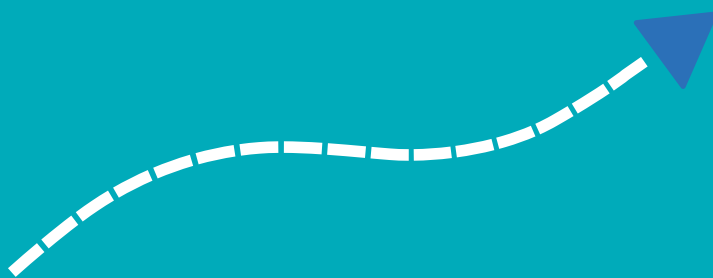

VEEBIKURSUSE “RÄNDEKOOL” LUGEMISMATERJAL

INIMKAUBANDUS

MAAILMAKOOL.EE/RANDEKOOL

SISUKORD

MIS ON INIMKAUBANDUS?	3
Inimkaubanduse põhjused	3
Inimkaubanduse liigid	4
Seksuaalne ekspluateerimine	4
Töölane ekspluateerimine	5
Kuritegevusele sundimine	7
Elundi sunniviisiline eemaldamine	8
Milline on inimkaubandust takistav seadusandlus?	12
INIMKAUBANDUSE OHVRID	13
Kes on ohvrid ja mis nendest edasi saab?	13
Miks ohver ei taha abi või oma lugu varjab?	14
Kuidas saab inimkaubandust ennetada ja mil moel ohvreid abistatakse?	15
Milliste tagajärgedega inimkaubitsejad silmitsi seisavad?	16
Inimkaubandus Eestis ja mida tehakse selle ennetamiseks	18

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

SISEMINISTEERIUM

MIS ON INIMKAUBANDUS?

Inimkaubandus on ülemaailmne kuriteoliik, kus inimesed või inimrühmad (neid nimetatakse inimkaubitsejateks) ostavad ja müüvad (kaubitsevad) inimesi olenemata nende soost, vanusest ja taustast. Inimkaubanduse eesmärk on inimese (ohvri) ekspluateerimine, et saada kasumit.

Inimkaubandus on väga raske inimõiguste rikkumine, mis puudutab kahjuks kõiki piirkondi, maailmajagusid ja riike. Inimkaubanduseks loetakse ka neid juhtumeid, mille puhul riigipiire ei ületata.

Inimestega kauplemine ehk inimkaubandus on narko- ja relvaäri kõrval kujunenud kuritegeliku maailma üheks sissetulekuallikaks.

Inimkaubanduse liigid on:

- seksuaalne ekspluateerimine (prostitutsiooni kaasamine või muul viisil seksuaalne ärakasutamine);
- tööalane ekspluateerimine (sunniviisiline töö või teenistus);
- kuritegevusele sundimine;
- elundi sunniviisiline eemaldamine.

Inimkaubanduse põhjused

Inimkaubandust soodustavad mitmesugused tegurid:

- vaesus;
- ihalus parema elu järele;
- ühiskonna nõrk majandus- ja sotsiaalstruktuur;
- tööpuudus;
- vägivald naiste ja laste suhtes;
- valitsuse korrumpeeritus;
- relvastatud konfliktid;
- kultuuritraditsioonid, näiteks traditsiooniline orjus.

Inimestega kaubitsetakse, et saada kasumit. Selleks kasutatakse näiteks meelitamist, sundi, manipulatsiooni ja pettust ning inimesed pannakse tegema teatud tegevusi, mille pealt kaubitseja saab tulu.

Ohvrile makstakse saadud kasumist vaid teatud osa (nt töötasuna). On aga ka juhtumeid, kus ei maksta üldse. Inimene võib näiteks nõus olla, et ta saab vähem tasu, sest ta on olukorras, kus isegi see saadud raha on suurem kui varem teenitud sissetulek.

Inimkaubanduse liigid

Seksuaalne ekspluateerimine

MARIA LUGU

Maria on 21aastane naine. Ta on üksikema. Tema lapse isa suri õnnetusjuhtumi tagajärjel enne lapse sündi. Maria on pärit Kasahstanist Karagandõ linnast. Tema kodulinn on väike ja vaene ning seal on palju töötuid. Enamik kohalikest otsib tööd suurematest linnadest. Maria püüab oma perekonda hooajatöid tehes toetada, kuid ta teenib väga vähe.

Maria peab elama koos põdurate vanematega, kellel on väga väike riigipension. Perekonnal jääb tihti puudu isegi söögirahast, rääkimata vajalike ravimite ostmisest.

Maria unistab siiski helgemast tulevikust ning sellest, et tal on kunagi parem töö ja maja ning ta tunneb ennast turvaliselt. Temagi soovib kõike seda, mida üks 21aastane noor naine tavaliselt tahab.

Ühel päeval saabub Maria kodulinna nägus noormees Peter, kes otsib noori neidusid Kreeka ööklubisse tantsijateks. Peter näitab Mariale pilte uhkest klubist ja pakub talle võimalust seal töötada. Mees lisab, et Maria teeniks kuus 2000–3000 eurot.

Maria küsib oma sõbrannalt Analt nõu, mida teha. Ana arvates oleks see Mariale hea võimalus oma laps ja vanemad rahaliselt kindlustada. Ka Maria isa on töö suhtes optimistlik ja soovib tütrele tööpakkumise vastu võtta.

Maria on lähedaste toetuse üle õnnelik ning unistab ilusast elust koos lapsega uues kodus.

Maria ületab koos Peteriga illegaalselt Kreeka piiri. "Turvalisuse eesmärgil" võtab Peter Maria passi enda kätte. Öösel ta vägistab Maria. 24 tundi hiljem müüb Peter Maria 10 000 euro eest Ivanile, kes viib naise väikesesse korterisse. Maria ei tea, mis linnas ta asub, ning peab viibima suletud uste taga ilma toidu, telefoni, televiisori ja raadiota. Hirmunud naine mõistab, et Ivan sunnib teda oma keha müüma.

Maria aeg möödub kliente teenindades. Päeval koristab ta baari, kus pidi algse kokkuleppe kohaselt tantsima. Ivan teatab, et Maria võlgneb talle sõidu- ja elamiskulude eest palju raha ning peab selle kõik tagasi maksma. Kui Maria ükskord kogu võla tasub, võib ta lahkuda.

Maria aga ei usu, et ta vabastatakse. Ühel hommikul, kui kõik veel magavad, üritab ta põgeneda. Ivan saab aga Maria kätte ja peksab ta julmalt läbi. Põgenemine tundub naisele nüüd võimatu.

Antoni on 30aastane mees, kes käib regulaarselt Ivani baaris. Kui Antoni on Mariaga, siis ta märkab, et tüdruk ei naudi oma tegevust. Antoni mõtleb, et võiks Mariaga rääkida ja teda kuidagi aidata, kuid mees pelgab sekeldusi Ivaniga. Et pahandusi vältida, loobub Antoni lõpuks Maria aitamisest.

Ühel hommikul Maria kannatus katkeb ja ta hüppab läbi kolmanda korruse akna tänavale. Õnneks jääb ta ellu, kuid vigastab rängalt jalgu. Mööduv kiirabi märkab juhtunut ja toimetab naise haiglasse.

Pärast vaevarikast kahekuulist haiglaravi peab Maria ilmuma Kreeka kohtusse, kuna viibib riigis illegaalselt. Teda nähakse kui kriminaali ning tema juttu kaubitsejast ja kupeldajast eiratakse. Kohtunik otsustab Maria tagasi kodumaale saata.

Peaaegu kõik Maria väikeses kodulinnas teavad, millega ta Kreekas tegeles.

Maria parim sõbranna Ana, kes soovitas Marial Kreekasse tööle minna, ei taha temaga enam suhelda.

Maria isa annab mõista, et nende kodu uks on nüüdseks Mariale suletud. Isa lisab, et jätab Maria lapse enda juurde, kuna Maria on tõestanud, et ei suuda olla hea ja eeskujulik lapsevanem.

Maria on sunnitud kodulinnast lahkuma, kuna tal ei ole enam võimalik seal edasi elada. Rahatu Maria hääletab, et sõita suurlinna. Ta loodab leida tööd ja veidigi rahu kohas, kus keegi ei tea, kes ta on ning mida ta on minevikus teinud.

- Mis mõtteid ja tundeid see lugu sinus tekitas? Kirjelda.
- Kuidas Maria ennast tunneb?
- Mis roll oli tema vanematel?
- Mis tegi Maria haavatavaks?
- Kuidas oleks Maria lugu võinud sinu arvates positiivsemalt lõppeda? Kelle abi või tuge ja millisel hetkel oleks tal vaja olnud, et kõige hullemaid tagajärgi vältida?

Eelnev lugu näitab, et inimkaubitseja valib ohvriks enamasti majanduslikult haavatavamaid inimesi ning pakub neile kiiret võimalust ennast ja oma lähedasi toetada. Lubadused muutuvad aja jooksul ähvardusteks ja ka füüsiliseks vägivaldaks. Inimesele jäetakse mulje, et tuleb olla tänulik, ja teda sunnitakse tasuma väljamõeldud võlga. Ohver võib tunda süüd, hirmu ja häbi ning olla väljapääsmatus olukorras, kuna viibib kõigele lisaks ka võõras riigis.

Milles seisneb seksuaalne ekspluateerimine?

Seksuaalse ekspluateerimise eesmärk on inimese ärakasutamine prostitutsioonis või pornograafias või muul viisil seksuaalne ärakasutamine.

Seksuaalse ekspluateerimise ohvriks satutakse tihti oskusliku meelitamise tagajärjel. Inimesele pakutakse võimalust oma elujärge märkimisväärselt parandada ja töötada näiteks välisriigis või mõnes suuremas linnas. Töö sisu lihtsustatakse, näiteks pakutakse tööd baaris, kus on oluline ka hea suhtlemine klientidega. Töövõimalus tehakse veel ahvatlevamaks ning lubatakse kinni maksta ka reisi- ja majutuskulud.

Prostituudiks meelitamisel kasutatakse ka nn *loverboy* meetodit, mis seisneb noorte haavatavate tüdrukute ja poiste võrgutamises pika aja jooksul, et neid hiljem seksuaalselt ära kasutada. Kui ohver on endasse armuma pandud, siis hakatakse temaga manipuleerima ning sundima armastuse nimel oma keha müüma, paljastavaid pilte tegema vms. Kui ohver ei allu, hakatakse teda ähvardama, kasutades väljapressimist ning vaimset ja füüsilist vägivalda.

Töölane ekspluateerimine

ALEXI LUGU

37aastane Alex elab Moldova pealinnas Chişinăus. Tal on abikaasa ning 10- ja 12aastane laps. Pere üürib korterit. Mõlemad vanemad käivad küll tööl, kuid majanduslik olukord on üsna kehv. Paljud sõbrad on suundunud Euroopasse tööle, et oma peresid üleval pidada. Alex leiab kuulutuse, kus pakutakse ehitustööd Eestis ja vägagi head palka. See summa on kolm korda suurem kui kodumaal teenitu.

Kuulutuses seisab, et tööandja katab transpordi- ja eluasemekulud ning tööle saab hakata kohe. Alex vahetab tööandjaga Whatsappi teel mõned sõnumid, kõik tundub viisakas ja korras olevat ning tööandja saadab ka kiirelt lennupileti Eestisse.

Eestis ootab Alexit tema kaasmaalane, kes viib mehe korterisse, kus on ka teised objektile tulnud töötajad. Hommikul kell 7.30 peavad kõik juba objektile olema. Dokumendid lubab tööandja korda ajada.

Alex hakkabki tööle, kuna tahab Eestis viibitavat aega täielikult ära kasutada ja teenida võimalikult palju raha. Nii töötab ta 10–12 tundi päevas kuuel päeval nädalas. Esimesel palgapäeval saab ta poole lubatud töötasust. Tööandja ütleb, et elamiskulu läheb ka maha. Alex küll teab, et summa on lubatud väiksem, aga jääb uskuma, et tööandja maksab ülejäänud osa palgast hiljem.

Nii möödub 2–3 kuud ning töötasu makstakse osaliselt eri kuupäevadel arvelduskontole ja mõni osa kätte. Alex hakkab üha rohkem küsima, miks nii. Tööandja hakkab Alexi kõnesid ja sõnumeid vältima ning lõpuks ei vasta enam üldse.

Alex saab üha vihasemaks. Kui ta tööandjat viimaks objektil näeb, tekib neil sõnavahetus ja tööandja ütleb, et kui Alex pole rahul, siis mingu minema. Alex aga ei saa ära minna, sest osa töötasu on ju saamata. Ühel õhtul tuleb tööandjalt sõnum, et hommikul kella 9-ks olgu korter vabastatud. Alex on šokis – tal pole ei raha ega kohta, kuhu minna.

Alex leiab nõuandeliini numbri, helistab ja räägib oma loo. Selgub, et mehel pole töölepingut, ta ei tea, kas tal on üldse töötamiseks luba, puudub ka korteri üürileping. Alex kardab, et jääb töötasust ilma, sest tööandja oli talle ühes vestluses vihjanud, et ta võib Alexi minema saata ning viimane peaks tänulik olema, et siin riigis ja ettevõttes üldse töötada saab, sest mujale teda oskuste puudumise tõttu tööle enam ei võeta.

- Mis mõtteid ja tundeid see lugu sinus tekitas? Kirjelda.
- Kuidas Alex ennast tunneb?
- Mis tegi Alexi haavatavaks?
- Kuidas oleks Alexi lugu sinu arvates võinud positiivsemalt lõppeda? Kelle abi või tuge ja millisel hetkel oleks tal vaja olnud, et kõige hullemaid tagajärgi vältida?

Eelnev lugu näitab, et pahatihti värvatakse töötajaid just nendesse riikidesse, mille keelt nad piisavalt ei oska ja mille kombeid ei tunne. Mida kaugemasse riiki – nii geograafilises, usulises kui ka kultuurilises mõttes – isik läheb, seda suuremasse sõltuvusse satub ta oma tööandjast, kes võib olla kaubitseja.

Milles seisneb tööalane ekspluateerimine?

Tööalase ekspluateerimise ohvriks võib sattuda nii legaalsel kui ka illegaalsel teel. Näiteks siseneb kolmanda riigi kodanik riiki viisa ja tööloaga ning hakkab seaduslikult tööle näiteks ehitus- või põllumajandusvaldkonnas. Kui selle inimesega hakatakse käituma nagu omandiga, tema liikumisvabadust piiratakse, teda sunnitakse tööd jätkama vägivald või hirmutamise või kui ta pannakse võlaorjusse (sunnitakse tööle, viidates ebamäärasele võlale, mis tuleb tasuda, kusjuures töötingimused ja tähtajad on määramata), siis on alust kahtlustada, et tegemist on tööalase ekspluateerimise ja võibolla isegi inimkaubandusega.

Tööseaduses eeldatakse, et töötaja on vabatahtlikult nõustunud tööle asuma ja ta võib igal ajal lahkuda. Inimkaubanduse korral see aga sageli nii ei ole. Olukord, kus töötajal on keelatud lahkuda, võib viidata sunniviisilisele tööle. Tööalase ekspluateerimise ja inimkaubanduse puhul üldiselt võib täheldada ka soopõhist jaotumist valdkondadeks, kus tegutsevad eelkõige naised ja lapsed (rakendatakse rohkem koduteenijatena, lapsehoidjatena, koristajatena, hotelli- ja restoraniabilistena, prostitutsioonis ja pornograafias, tööstustöölisena, põllumajandustöölisena), ning valdkondadeks, kuhu värvatakse enamasti mehi (nt ehitus, tööstus, põllumajandus) nii kvalifitseerimata tööjõu kui ka oskustöölisena.

Kuritegevusele sundimine

KERLI LUGU

Kerlil on kodus keeruline olukord. Suhted ema ja isaga on halvad. Mõlemad teevad palju tööd, sest laenukoormus ja kulud on suured ning elu on seetõttu pingeliseks muutunud. Ka koolis ei ole kerge, sest gümnaasiumis õppimine ja heade tulemuste saavutamine nõuab suurt pingutust. Kerli on väsinud ning otsib lohutust üha enam nende hulgas, kellega saab lihtsalt olla ja ringi hulkuda.

Üks uus tuttav neiu pakub Kerlile lisateenimise võimalust – müüa veidi kanepit. Niikuiinii paljud tarvitaavad ja müüdavad, kogused pole üldse suured, nii et isegi kui vahele jääb, siis alaealistele politsei suurt midagi ei tee. Neiu pakub Kerlile seda tööotsa lühikeseks ajaks, et viimane saaks lihtsalt endale taskuraha teenida ja vanematest sõltumatu olla.

Kerli pikalt ei mõtle, sest ka mõned ta enda sõbrad veidi tarvitavad ja ta tahaks endale osta uusi asju. Äri läheb hästi ja Kerli ei pea selleks palju pingutama. Raha saab ta päris korralikult.

Kui Kerli isa haigestub, siis tüdruk mõistab, kui tähtis on talle tegelikult perekond, ja ta kardab oma isa kaotada. Kerli soovib kanepi müümise lõpetada ning keskenduda jälle rohkem õpingutele ja heale läbisaamisele oma perekonnaga. Kerli tuttav aga ütleb, et kohe ta lõpetada ei saa, vaid peab veel müüma.

Kerli aga ei taha. Seepeale ähvardab tuttav, et Kerli pere ja õpetajad saavad tema tegevusest teada. Koolist visatakse ta siis ilmselt kohe välja. Kerli on ehmunud ja hakkab tuttava kõnesid vältima. Lõpuks saadab tuttav tundmatult numbrilt sõnumi, et Kerli kuulub suuremasse narkoketti, kust keegi niisama ei lahku, sest võib teada liiga palju infot. Kerli on suures ärevuses ja hirmul. Tal on tunne, et on oma vanemaid alt vedanud ja oma õpingud ohtu seadnud.

Kui Kerli ühel päeval koolist tuleb, kõnetab teda koduteel üks meesterahvas. Alguses küsib võõras kella, kuid pärast kutsub tüdrukut nimepidi, andes mõista, et teab, kes Kerli on ja kus ta elab. Mees ütleb, et Kerli pääseb olukorrast, kui müüb veel ühe kuu ja värbab uue narkodiileri.

Järgmisel päeval jääb Kerli politseile vahele ja ta toimetatakse jaoskonda. Politseinik küsib, kust Kerli kanepit sai ning kas ta teab, millised karistused võivad kanepi omamise ja müümise eest tulla. Kerli on vaib.

- Mis mõtteid ja tundeid see lugu sinus tekitas? Kirjelda.
- Kuidas Kerli ennast tunneb?
- Mis tegi Kerli haavatavaks?
- Kuidas oleks Kerli lugu sinu arvates võinud positiivsemalt lõppeda? Kelle abi või tuge ja millisel hetkel oleks tal vaja olnud, et kõige hullemaid tagajärgi vältida?

Eelneva loo peategelane on noor, kelle kodused suhted on pingeliseks muutunud ning mõjutavad ka tema õppimist ja meelerahu. Seda olukorda kasutab ära tuttav, kes pakub võimalust kanepit müüa ja kiiresti raha teenida. Mõlemad küll teavad, et kanepi müümine on seadusevastane, kuid taolise otsuse ajendiks võib olla paljude halbade asjade kokkulangemine ja takistuseks ei osutu isegi teadmine, et tegu on vale. Kui inimene lõpuks siiski mõistab, et see tegevus on igati vale ja toob palju kahju, siis on värbaja ohvri juba konksu otsa saanud ehk sidunud kuriteo toimepanemisega. Et sundida ohvrit tegevust jätkama, tuletatakse talle meelde, et ta on algusest peale kõigega nõus olnud ja teadnud, millega ta tegeleb, ning kui ta politseisse pöördub, kannab ta ka ise karistust.

Milles seisneb kuritegevusele sundimine?

Ekspluateerimise üks liik on inimese kuritegevusele sundimine. Selleks palutakse teha mõnda näiliselt võrdlemisi süüütut tegevust (nt varastada, narkootikumide müüa, vahendada pilte, millel on kujutatud poolpaljaid inimesi), mille eest teo toimepanijale pakutakse materiaalselt tasu või asju (riideid, tehnikat jne) või õigusi (veebiplatvormi administraator), mis võiksid talle olulised olla.

Kuna tegemist on ebaseadusliku teoga, kasutab värbaja seda väga oskuslikult ära, kui inimene tahab tegevust lõpetada. Sunniks osutub sel juhul ähvardus, et ka inimene ise kannab oma teo eest vastutust, sest on seda toime pannes olnud teadlik, millega ta tegeleb. Süüst vabanemiseks võidakse inimesele pakkuda, et ta jätkaks tegevusega veel mõnda aega. Hirmunud inimene võibki jätkata.

Elundi sunniviisiline eemaldamine

Elundi sunniviisiline eemaldamine on samuti üks inimkaubanduse liikidest. Esineb juhtumeid, kus väga vaeste riikide kodanikud on kriisiolukordades valmis müüma oma elundeid, et tagada perele sissetulek. Paraku eksisteerib maailmas elundidoonorluse must turg ning ohvriteks on inimesed, kes viimases hädas ja vaesuses on valmis oma eluga riskima. Tihti eemaldatakse inimestelt lisaks kokkulepitud elundile või koele ka mõni muu elund.

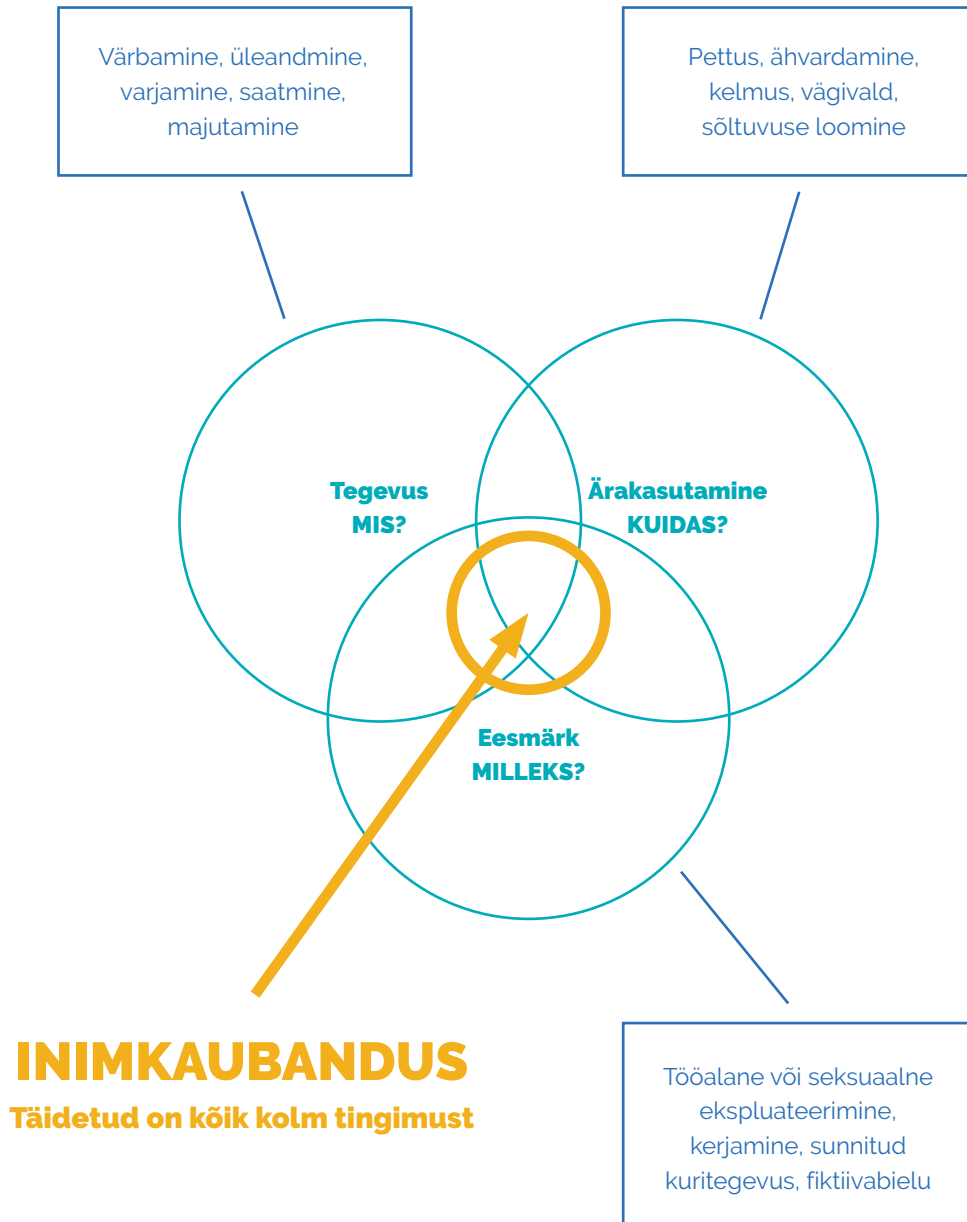
Kuidas saavutab inimkaubitseja ohvri üle mõju?

Kaubitsejad kasutavad tihti jõudu, pettust ja sundi, et ohvrite üle kontroll saavutada. See on aga omakorda iga inimkaubanduse põhitunnus.

- **Jõu kasutamise** all võib mõelda ka sellega ähvardamist: sa ei tohi töölt lahkuda, sest pead tasa teenima kulud, mis ma sinu eest tein, või ma leiän su üles ja klaarän olukorra omal moel.
- **Pettuse kasutamisel** on lubatud töötajale head töötasu ja tema dokumendid korda ajada. Samuti on antud väärinfot, mida töötaja pole osanud ega teadnud üle kontrollida ja on pigem uskunud oma tööandjat.
- **Sund** võib olla füüsiline, füüsilise vägivallaga ähvardamine või ka märkamatu: kui ma küsin liiga tihti töötasu ja sõltun oma tööandja antud elamispinnast, siis pole mul mitte kuskile minna, kui olukord peaks kriitiliseks minema. Samuti valdab mind hirm, et olen ise mingit seadust rikkunud.

Kuidas teada, et tegemist võib olla inimkaubandusega?

Alljärgnev joonis aitab paremini mõista, kuidas tekivad inimkaubandusele viitavad tunnused.

Inimkaubandus koosneb **TEGEVUSEST**, mida tehakse kellegi **ÄRAKASUTAMISE** eesmärgil ja mis hõlmab teatud **VAHENDITE** kasutamist, et saavutada inimese (ohvri) üle kontroll.

Inimkaubandusega on tegemist siis, kui on täidetud kõik kolm tingimust: **TEGEVUS + ÄRAKASUTAMINE + VAHEND (VIIS)**.

Inimkaubanduse **TEGEVUSEKS** loetakse:

- värbamist – läbirääkimiste vahendamine ja kolmandate isikute kaasamine, näiteks töökuulutuste avaldamiseks meedias;
- inimeste vedamist ja/või röövimist – inimese vedamine ühest kohast teise mööda maad, lennates või mööda vett mistahes transpordivahendiga; inimese viimine nõutud kohta ja tema saatmine või abistamine lahkumisel (saabumisel);
- üleandmist – värvatud inimese jätmine nõutud kohta ekspuuteerimiseks või tema üleandmine kellelegi teisele;
- varjamist – inimesele peatuskoha võimaldamine, millega saavutatakse kontroll inimese liikumise üle;
- peitmist – inimese hoidmine kohas, mis on teistele teadmata; tagamine, et keegi ei saa inimese asukohast teada;
- vastuvõtmist – kohale toodud (röövitud) inimese ootamine ja vastuvõtmine;
- kontrolli vahetamist – inimese tegevuse kontrollimine.

Selle tegevuse **EESMÄRK** on inimese **ÄRAKASUTAMINE**, milleks on näiteks:

- seksuaalne ekspuuteerimine;
- tööalane ekspuuteerimine – palju töötunde, töötasuga manipuleerimine või selle maksmata jätmine, lubatud töö ei vasta tegelikkusele;
- kuritegevusse kaasamine – vargus, teiste ohvrite värbamine;
- orjus – inimese vabaduse piiramine, täielik kontroll tema üle. Inimene ei tohi lahkuda oma toast, suhelda sugulaste või sõpradega, peab leppima võõraste traditsioonidega jne. Psühholoogiline ja füüsiline vägivald, täielik majanduslik sõltuvus, elu pideva ohutundega.

Seda kõike tehakse viisil, kus ohver pannakse uskuma, et tal pole teatud teenuste osutamisest või tegevuste tegemisest võimalik keelduda.

SUNNIMEETOD ehk **VAHEND** võib olla:

- otsene vägivald (füüsiline, emotsionaalne, seksuaalne, psühholoogiline);
- mittevägivaldne (eksitamine, petmine, kelmus, meelitamine, sõltuvuse ärakasutamine).

Taolises olukorras kaotab inimene tihti kontrolli füüsilise või psühholoogilise vabaduse üle. Ta kardab, et ähvardused viiakse täide, ta jääb tööst ilma ja saadetakse riigist välja. Ohver kardab lähedaste pärast, arvab, et keegi niikuinii ei usu tema lugu, ning võib arvata, et ta on ka ise toime pannud mingi rikkumise.

Kogu inimkaubanduse ahelas on juhttegelane **KAUBITSEJA** ehk **KURJATEGIJA**. Siinkohal tuleb rõhutada, et inimkaubanduse tegevusi on võimatu ellu viia hooletuse tõttu. See tähendab, et inimene teab, et tema tegevused on teisele kahjulikud, ja viib neid ellu tahtlikult või lubab neil juhtuda.

Allolev tabel võimaldab tuvastada, kas igas eeltoodud loos oli kolm komponenti.

Mis?	Kuidas?	Milleks?
värbamine ☐	võetakse vabadus ☐	sundida inimest abielluma ☐
vedu või üleandmine ☐	vägivallatsetakse ☐	sundida inimest töötama tavapäratutel tingimustel ☐
saatmine ☐	kasutatakse pettust ☐	sundida inimest tegelema prostitutsiooniga ☐
vastuvõtmine ☐	ähvardatakse kahju tekitamisega ☐	sundida inimest kerjama ☐
varjamine ☐	kasutatakse ära teisest inimesest sõltuvust ☐	sundida inimest panema toime kuritegu ☐
majutamine ☐	kasutatakse ära abitud seisundit ☐	sundida inimest täitma muud vastumeelset kohustust ☐
muul viisil inimese sunnitud tegevusele kaasaaitamine ☐	kasutatakse ära haavatavat seisundit ☐	hoida inimest kaubitsejast sõltuvas olukorras ☐

- Mõttele Maria loo peale. Mis oli tema loos tegevus, eesmärk ja sunnimeetod? Kasuta tabelit.
- Mõttele Alexi loo peale. Mis oli tema loos tegevus, eesmärk ja sunnimeetod? Kasuta tabelit.
- Mõttele Kerli loo peale. Mis oli tema loos tegevus, eesmärk ja sunnimeetod? Kasuta tabelit.

Milline on inimkaubandust takistav seadusandlus?

Palermo protokoll on esimene rahvusvaheline õigusakt, milles on selgelt määratletud mõiste "inimkaubandus". Inimkaubandusvastases [Euroopa Nõukogu konventsioon](#) on inimkaubandust defineeritud järgmiselt:

Inimkaubandus tähendab isiku ärakasutamise eesmärgil tema värbamist, vedamist, üleandmist, majutamist või vastuvõtmist jõu või muu sunnimeetodi kasutamise või sellega ähvardamise, inimröövi, pettuse, võimu kuritarvitamise või isiku abitu seisundi ärakasutamise või teist isikut kontrolliva isiku nõusoleku saavutamiseks makse tegemise või vastuvõtmise või muu hüvise pakkumise või vastuvõtmise teel. Ärakasutamine sisaldab vähemalt teise isiku prostitutsioonile sundimist või muul viisil seksuaalset ärakasutamist, sunniviisilist tööd või teenuseid, orjuses või sama laadi seisundis pidamist või elundite eemaldamist.

Palermo protokollis on väga olulised tähelepanekud, kuidas inimkaubanduse ohvreid peab kohtlema.

- **Kaitsta tuleb kõiki inimkaubanduse ohvreid**, mitte ainult neid, kes suudavad väevõimuga kaubitsemist tõendada (artikli 3 punktid a ja b).
- **Ohvri nõusolek kaubitsemisega ei oma tähtsust** (artikli 3 punkt b).
- Definitsioonis on nimetatud kuritegelikke meetmeid, mille abil kaubitsemine toime pannakse. Peale jõu kasutamise, röövimise, pettuse, võimu kuritarvitamise jms kuuluvad nende meetmete hulka ka üldisemalt sõnastatud meetmed, nagu **ohvri abitu seisundi kuritarvitamine** (artikli 3 punkt a).
- Kaubitsemise puhul **ei ole oluline, kas ohver ületab riigipiire**. Kodumaal kaubitsemise või tööalase ekspluaterimise ohvriks langemisel on samasugune õigus kaitsele (artikkel 3). **Kaubitsemisprotsessi võtmetegur on eesmärk ohvrit ekspluaterida** (artikli 3 punkt a).

Kuna inimkaubandus on üliiraske ja ohvreid laastav kuritegu, siis on väga tavaline, et ohvrid ei julge rääkida, mis toimus või mida nendega tehti. Tihti on selle põhjuseks enese süüdistamine, aga ka arvamine, et kui algselt oldi millegagi nõus, siis polegi õigust abi saada.

Siinkohal on väga oluline teada, et ohver on õigustatud abi saama ka siis, kui kõike fakte kuriteo toimumise kohta ei suudeta juriidiliselt tõendada.

NB! Lapsi käsitletakse juba ainuüksi nende ea tõttu alati abitus seisundis olevate isikutena. Nende ekspluaterimine on alati kuritegu.

Võttes arvesse eespool kirjeldatud inimkaubandusele viitavaid tunnuseid ning seda, kes kogu ahelat organiseerib ja mis eesmärgil, on inimkaubandus rahvusvahelises õiguses määratletud kui raske kuritegu ja inimõiguste rikkumine. Inimkaubandus¹ on tegevus, mille eesmärk on teiste inimeste ekspluaterimine kaubitseja poolt või selle võimaldamine teistele. Inimkaubanduse mõiste hõlmab nii riigisisest kui ka rahvusvahelist tegevust. See tähendab, et inimkaubandus ei pea tingimata toimuma üle riigipiiride, vaid see võib aset leida ka riigi sees.

1. Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni täiendav naiste ja lastega kaubitsemise ning muu inimkaubanduse ärahoidmise ja selle kuriteo eest karistamise protokoll (2000). Samuti on mõiste "inimkaubandus" määratletud inimkaubandusvastases Euroopa Nõukogu konventsioonis (2005), Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK. Kõik ELi liikmesriigid on paljude erinevate õigusaktidega võtnud direktiivi üle riiklikku õigusesse.

LISATEAVE. Eesti on rahvusvahelise õiguse oma seadustesse üle võtnud järgmises sõnastuses: karistusseadustiku § 133² kohaselt on inimkaubandus inimese asetamine majandusliku kasu saamise eesmärgil või ilma selleta olukorda, kus ta on sunnitud abielluma, töötama tavapäratutel tingimustel, tegelema prostitutsiooniga, kerjama, panema toime kuriteo või täitma muud vastumeelset kohustust, samuti inimese sellises olukorras hoidmine, kui tegu on toime pandud vabaduse võtmise, vägivalda, pettuse, kahju tekitamisega ähvardamise, teisest isikust sõltuvuse, abitu seisundi või haavatava seisundi ärakasutamisega.

- Milliseid Palermo protokolliga põhimõtteid eirati Maria, Alexi ja Kerli loo puhul?

INIMKAUBANDUSE OHVRID

Kes on ohvrid ja mis nendest edasi saab?

Ohvriteks on enamasti naised ja lapsed, kuid olenevalt riigist ja eksploateerimise viisist võivad ohvriteks olla ka mehed. Mehed satuvad inimkaubanduse ohvriteks enamasti tööalasel eksploateerimisel (nt ehitus-, rasketööstus- ja transpordivaldkonnas).

Inimkaubanduse ohvri kogetud olukorrad põhjustavad erinevaid tagajärgi. Seksuaalse eksploateerimise tagajärgi peetakse kõige raskemateks. Näiteks võivad need olla³ füüsilist laadi kahjustused: luumurrud, põrutused, pea- ja kehavigastused, raseduse katkemine, soovimatu rasedus, sagedased abordid, reproduktiivorganite kahjustused ja põletikud, hingamisraskused, suguhaigused, HIV/AIDS, liigese- ja muud põletikud, emaka- ja munasarjavähk, südame-veresoonkonnaelundite häired. Lisaks esinevad tagajärjed psüühilisele tervisele: tugevad traumad, depressioon, ärevushäired, unehäired, enese vigastamine, söömishäired, narkootikumide, rahustite ja alkoholi kuritarvitamine, suitsidaalsus, samuti psühholoogiline paralüüs: liikumatus, immobiilsus, ohvri rolli omaksvõtmine, lõksus oleku ning jõuetuse tunne, suutmatus haarata kinni võimalustest olukorda muuta, tunne, et puudub igasugune kontroll oma elu üle.

Ka ohvri enesehinnang kahjustub ja tagajärjed emotsionaalsele tervisele on näiteks:

- suhtumine iseendasse kui väärtusetusse olendisse (kuna inimest on mõnitatud ja alavääristatud, koheldud esemena, kasutatud on füüsilist ja vaimset karistamist);
- hirm üksioleku ees (kardetakse, et kurjategija leiab ohvri pärast "ärist" lahkumist üles);
- süütunne (et oled teinud vea, oled ennast ära kasutada lasknud, oled teinud midagi, millele halvasti vaadatakse);
- viha (iseenda vastu, kuna lubasid kõigel sellel juhtuda; viha ühiskonna vastu);
- võimetus luua lähedasi suhteid, kuna puudub usaldus. Viha ühiskonna ja iseenda vastu viib suurema isoleerituseni, rehabilitatsiooni puudumise tõttu jäädaksegi kurjategijate võrku pöörlema ning saadakse ka ise kurjategijaks.

2. <https://www.rigigiteataja.ee/akt/128042022027?leiaKehtiv>

3. Zimmerman et al. (2006). Stolen smiles: a summary report on the physical and psychological health consequences of women and adolescents trafficked in Europe.

See aga tekitab omakorda posttraumaatilist stressihäiret, kus traumad hakatakse unenägudes ja kujutlustes korduvalt läbi elama. Tekib emotsionaalne tuimus, eraldumine teistest inimestest, hakatakse vältima traumad meenutavaid objekte, tegevusi ja olukordi, tekivad hirmu- ja paanikahood, unehäired, ärevus, depressioon, enesetapumõtted, huvi kadumine varem meeldinud tegevuste vastu, ravimite ja/või alkoholi kuritarvitamine.

Töölasel ekspluateerimisel on omad tagajärjed ning ka neid ei tohi sugugi vähendada, sest iga inimene, tema lugu ja tunded on ainulaadsed. Üldjuhul tunnevad taolisse olukorda sattunud inimesed hulganisti alandust ja mõnitamist. Nad on väsinud, sest tööpäevad on väga pikad ja kurnavad. Samuti tunnevad nad suurt hirmu töö kaotamise ees.

- Mis tagajärgi võib sinu arvates läbi elada Maria? Mille põhjal sa seda arvad?
- Mis tagajärgi võib sinu arvates läbi elada Alex? Mille põhjal sa seda arvad?
- Mis tagajärgi võib sinu arvates läbi elada Kerli? Mille põhjal sa seda arvad?

Miks ohver ei taha abi või oma lugu varjab?

Tihti inimesed ei tea, et neil on õigus abi saada. Selles õiguses kaheldakse eriti siis, kui inimene on alguses ise vastu võtnud mõne pakkumise, mis tundus hea ja mille tõelist sisu pakkuja tegelikult varjas (inimkaubanduse ohvriks sattuvate inimeste õigusteadlikkus on üldjuhul väga kehv). Kuna ohvrit on mitmel korral petetud ja ära kasutatud, siis on tal tekkinud usaldamatus kõikide kaaskodanike ja ka abistajate suhtes.

Kahjuks on inimkaubanduse teekonnal olnud ohvritel negatiivseid kogemusi nii politsei kui ka ametiisikute ja abiorganisatsioonidega. Nende lugu ei ole usutud, nad on ise mõne rikkumise (nt riigis illegaalne viibimine) eest karistada saanud või nende tegevuse kohta on antud hinnanguid, näiteks miks sa ära ei jooksnud, miks sa üldse selle pakkumise vastu võtsid.

Kuna ekspluateerimisel ei kasutata tihti füüsilist vägivalda, vaid sundimine on pigem nagu meelitus või lausa inimese abistamine, siis võib ohver tunda ennast kaubitsejate ees tänuvõlglasena või on tal reaalne või väidetav võlg kaubitseja või tööandja ees (nt transpordi- või majutuskulud).

Seetõttu on väga oluline, et me käsitleme inimkaubitsejate küüsi sattunud inimest eelkõige ohvrina, mitte kuritegeliku keti lülina, isegi siis kui ta ennast ise ohvriks ei nimeta.

Inimkaubanduseks loetakse ka neid juhtumeid, kus ohvri suhtes ei ole tarvitatud pettust ega füüsilist vägivalda, samuti juhtumeid, kus ohver võis olla teadlik kaubitsemisest ja võimalikust seksuaalsest ekspluateerimisest, kuid mille puhul nõustumine väljendab äärmist ummikseisu, milles paljud inimesed elavad.

See ei tohi mingil juhul vabastada kaubitsejaid vastutusest. Ohvri võimalik nõustumine ekspluateerimisega ei vähenda inimkaubitseja vastutust tehtud teo eest.

Kuidas saab inimkaubandust ennetada ja mil moel ohvreid abistatakse?

Inimkaubanduse ennetamine on seotud mitme teemaga:

- kes on inimkaubanduse riskirühmad;
- riikide majanduslik ebavõrdsus;
- nõudlus (nt kulude kokkuhoiu tõttu tööstuses on suurenenud vajadus võõramaise tööjõu järele, elundite siirdamine on tehnoloogiaajastul muutunud lihtsaks protseduuriks, mille järele nõudlus üha kasvab, prostituutide klientide arvates on inimese ostmise seksuaalse tegevuse eesmärgil normaalne).

Võiks öelda, et mingil määral peaksid inimkaubandusest olema teadlikud kõik inimesed. Iga kodanik peaks oskama eksploateerimisele viitavaid tunnuseid märgata ja julgema reageerida (teatama asja-kohastele ametitele või info- või nõuandeliinidele).

Inimkaubanduse ohvritele pakutakse Eestis mitmeid teenuseid, mis lähtuvad inimese vajadusest ning õigusest saada abi ja kaitset.

- Esmatähtis on ohvrite nõustamine ja psühhosotsiaalne abi, mida vajaduse korral pakutakse ööpäev läbi.
- Ohvritele on tagatud turvaline ajutine majutus koos toitlustusega ja muu vajalik materiaalne abi.
- Kättesaadavaks on tehtud vajalikud tervishoiuteenused, psühholoogiline nõustamine või psühhoteraapia, juriidiline abi ja tõlketeenused.

- Mõttele kolme loetud loo peale. Millist abi Maria, Alex ja Kerli sinu arvates vajasid?
- Mille järgi sa otsustad, et nad vajasid just sellist abi?

Eestis on inimkaubanduse ennetamise ja ohvrite abistamise nõuandeliin numbriga +372 660 7320. Sinna saavad pöörduda nii ohvrid ise kui ka nende sugulased ja tuttavad, samuti ametnikud ja spetsialistid. Teine võimalus või kirjutada e-kiri aadressil inimkaubandus@sotsiaalkindlustusamet.ee. Pöörduda saab nii eesti, vene kui ka inglise keeles ja anonüümselt. Eestis on ka muid nõuandeliine, kuhu võib alati julgelt pöörduda (vt allolev tabel).

Väga oluline on kohelda ohvreid väärilt, et nad julgeksid abi küsida. Tihti ohvrid süüdistavad ennast ning arvavad, et keegi neid ei aita või abi pole olemas. Seetõttu peavad kõik inimesed, aga peaaegjalikult spetsialistid oma töös:

- arvestama ohvri kogitud sündmuse iseloomu, ohvri esmavajadusi, vanust, sugu, võimalikku puuet ja küpsust, suhet vägivalda toimepanijaga või sõltuvust temast, austades ohvri füüsilist, vaimset ja moraalselt puutumatus;
- alaealise ohvri puhul lähtuma lapse huvidest;
- informeerima ohvrit tema õigustest ja abi saamise võimalustest;
- suhtlema ohvriga selges ja arusaadavas keeles;
- tagama ohvri ära kuulamise ja toetamise, arvestades vägivalda, kuriteo või kriisijuhtumi mõju ohvri käitumisele ja võimekusele abi vastu võtta;
- vältima taasohvristamist;
- kaasama ohvrit abi andmise kõikides etappides.

Kuhu abivajaja suunata?

	116 006 välismaal: +372 614 7393 OHVRIABI KRIISITELEFON	116 111 välismaal: +372 600 4434 LASTEABI TELEFON	66 06 077 VÄGIVALLAST LOOBUMISE TUGILII	116 123 EMOTSIONAALSE TOE JA HINGEHOIU TELEFON	66 07 320 INIMKAUBANDUSE ENNETAMISE NÕUANDELIIN	VAIMSE TERVISE VEEBINÕUSTAMINE
Kellele ja mis murega?	Inimestele, kes on langenud kuriteo, hooletusse jätmise, halva kohtlemise ning füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalda ohvrisk hiiuti või ka pikemat aega tagasi. Pöörduda võivad ka abivajajast teatajad, soovi korral tagatakse anonüümsus.	Nii lastele kui täiskasvanutele nõu küsimiseks ja abi saamiseks või abivajavast ja hädaohus olevast lapsest teatamiseks. Pakutakse esmast nõustamist, vajadusel edastatakse info erinevatele spetsialistidele.	Vägivalda toimepanijatele, nende lähedastele või vägivalda toimepanijatega tegelevatele spetsialistidele. Pöörduda võib ka vägivalda toimepanemiste ennetamiseks.	Täiskasvanutele ärevuse maandamiseks, toimetulekuvõime parandamiseks ja eluliste teemade arutamiseks. Nõustaja toetab probleemidele lahenduse leidmisel ja vajadusel suunab edasi vaimse tervise veebinõustamisele.	Inimesed, kes on langenud tööalase või seksuaalse ekspluaterimise, prostitutsiooni kaasamise, kuritegevusele sundimise või fiktiivse abielu ohvrisk. Pöörduda võivad ka spetsialistid ja abivajajast teatajad.	Inimestele, kelle igapäevaelu ja toimetulek on häiritud, kelle elus on pingeid ja raskusi. Vaimse tervise veebinõustamine ei asenda arstiabi ega teraapiat.
Kes vestavad?	Kriisiabi nõustaja kogemustega spetsialistid	Erialase kõrghariduse ja nõustamis-kogemusega spetsialistid	Psühholoogia või sotsiaaltöö taustaga nõustajad	Erialase ettevalmistuse ja kogemusega spetsialistid ning hingeoidjad	Inimkaubandusohvrite nõustajad	Vaimse tervise spetsialistid
Millal?	Ööpäevaringselt ja veebinõustamine palunabi.ee	Ööpäevaringselt, lisaks veebinõustamine lasteabi.ee, mobiilirakendus "Lasteabi" ja info@lasteabi.ee	E-R 10-16 ja tugiliin@ sotsiaalkindlustusamet.ee	Kell 10-24 emotsionaalse toe nõustajad Kell 16-24 hingehoiu nõustajad	E-R 8.30-17.00 ja inimkaubandus@ sotsiaalkindlustusamet.ee	www.palunabi.ee/ vaimne-tervis
Mis keeles?	Eesti, vene, inglise ja ukraina (kell 16-20)	Eesti, vene, inglise	Eesti, vene, inglise	Eesti, vene, inglise	Eesti, vene, inglise	Eesti, vene, inglise
Hind	Tasuta	Tasuta	Tavaline tariif	Tasuta	Tavaline tariif	Tasuta

Milliste tagajärgedega inimkaubitsejad silmitsi seisavad?

Inimkaubandus on üks kõige raskemaid kuritegusid, mis pannakse toime tihti organiseeritud kuritegevuse raames, kuid ka huvirühmade ja üksikisikute poolt. See on põhiõiguste ränk rikkumine⁴ ning rikub inimese õigust väärikusele ja puutumatusel⁵.

Inimkaubitsejaid on keeruline tabada, vastutusele võtta ja karistada, kuna kurjategijad oskavad oma tegevust hästi varjata ning kasutavad selleks ka ohvrite hirmutamist, et viimased ei julgeks kuhugi pöörduda ega midagi rääkida. Siinkohal on väga oluline politsei uurimistöö, mis hõlmab suurt professionaalsust, inimkaubandusprotsesside tundmist, laia silmaringi, pidevat õppimist ja enesetäiendamist, head koostööoskust ning ohvrite traumateadlikku kohtlemist.

Eestis on peale inimkaubanduse keelatud ka kupeldamine ja prostitutsioonile kaasaaitamine. Keelatud on inimkaubandus alaealise kasutamise eesmärgil, alaealiselt seksi ostmise, lapspornole juurdepääsu taotlemine ja selle jälgimine, lapsporno valmistamine ja võimaldamine, seksuaalse eesmärgiga kokkulepe lapsealisesega kohtumiseks ning lapsealise seksuaalne ahvatlemine. 2017. aastal kriminaalseeriti seksioist inimkaubanduse ohvrit.

Eestis õigusruumis on toeks karistusseadustiku § 133 "Inimkaubandus"⁶, kus seletatakse lahti, mis on inimkaubandus ja selle liigid ning kuidas saab kaubitsejat karistada:

4. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/36/EL, preambuli punkt 1, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0036>
5. Inimkaubandusvastane Euroopa Nõukogu konventsioon (2005), preambul, <https://www.riigiteataja.ee/akt/223122014002>
6. Karistusseadustik, <https://www.riigiteataja.ee/akt/184411?leiaKehtiv>

"(1) Inimese asetamise eest majandusliku kasu saamise eesmärgil või ilma selleta olukorda, kus ta on sunnitud abielluma, töötama tavapäratutel tingimustel, tegelema prostitutsiooniga, kerjama, panema toime kuriteo või täitma muud vastumeelset kohustust, samuti inimese sellises olukorras hoidmise eest, kui tegu on toime pandud vabaduse võtmise, vägivaldaga, pettuse, kahju tekitamisega ähvardamise, teisest isikust sõltuvuse, abitu seisundi või haavatava seisundi ärakasutamisega, – **karistatakse ühe- kuni seitsmeaastase vangistusega.**"

Inimkaubanduse teemat käsitletakse ka karistusseadustiku järgmistes paragrahvides:

- § 133¹. Inimkaubanduse toetamine
- § 133². Kupeldamine
- § 133³. Prostitutsioonile kaasaaitamine
- § 138. Ebaseaduslik inimuuringute tegemine
- § 138¹. Doonorlusele sundimine
- § 139. Ebaseaduslik siirdematerjali võtmine
- § 140. Doonorlusele kallutamine
- § 175. Inimkaubandus alaealise suhtes

LISATEAVE. Õppematerjaliga tutvudes oled ilmselt märganud, et inimkaubanduse teemat käsitledes on nimetatud erinevaid seadusi. Need on olulised selleks, et kõigil oleks ühine arusaam, mida me nimetame inimkaubanduseks, kuidas me inimesi, sealhulgas ohvreid peame kohtlema, missugused karistused on ette nähtud kurjategijatele.

Et selles kõiges lihtsamini orienteeruda, selgitame veelkord, mis on mis.

Konventsioon⁷ on kokku lepitud, seaduses sätestatud või üldtunnustatud standardite, ühiskondlike normide või muude kriteeriumide kogum, mis sageli eksisteerib tavana. Teatud ühiskondlikud reeglid või tavad võivad muutuda seaduseks. Sotsiaalses kontekstis võib konventsioon säilida kui tava või kirjutamata seadus: näiteks viis, kuidas inimesed üksteist tervitavad.

Inimkaubanduse kontekstis tähendab konventsioon standardit, norme, tava, milles oleme kokku leppinud.

Direktiiv⁸ tähendab juhendit või suunda, mille mõni juhtorgan on oma allorganitele edastanud. Inimkaubanduse kontekstis tähendab direktiiv näiteks seda, kuidas me peame kohtlema ohvreid, kuidas koostööd tegema, millele erilist tähelepanu pöörama.

Seadus on üldise iseloomuga, üldkohustuslik ja formaalselt määratletud käitumisreeglite kogum. Inimkaubanduse valdkonnas saame lähtuda näiteks ohvriabi seadusest⁹, milles kirjeldatakse, kuidas peab ohvreid kohtlema, missuguseid teenuseid osutama jne, ning karistusseadustikust¹⁰, kus on määratletud, mis on inimkaubandus, selle liigid ja võimalikud karistusmäärad.

- Mõttele Maria, Alexi ja Kerli loo peale. Milliseid nende lugudega seonduvaid punkte leiad konventsioonist, direktiivist, ohvriabi seadusest ja karistusseadustikust?

7. <https://et.wikipedia.org/wiki/Konventsioon>

8. <https://et.wikipedia.org/wiki/Direktiiv>

9. <https://www.rigiteataja.ee/akt/106012023001>

10. <https://www.rigiteataja.ee/akt/184411?leiaKehtiv>

Inimkaubandus Eestis ja mida tehakse selle ennetamiseks

Eestis on inimkaubandus tihti sarnane sellega, mis toimub meie lähinaabrite juures, kuid tuleb jälgida ka muu maailma suundumusi.

Eesti on olnud lähteriik, mille elanikud on rännanud välisriikidesse tööle, õppima või abielluma ning nendes riikides on meie inimesi ära kasutatud nii tööalase kui ka seksuaalse ekspluateerimise ja kuritegude toimepanemise eesmärgil. Eesti elanikud rändasid välja peamiselt seetõttu, et soovisid rohkem raha teenida ja otsisid selleks töövõimalusi, sest majanduslik olukord oli Eestis näiteks põhjanaabrite või rikkamate Euroopa riikidega võrreldes kehv.

Eesti on olnud ka sihtriik, kuhu on hakanud tulema üha rohkem inimesi näiteks Lähis-Idast ja Lõuna-Ameerikast, sest meie majanduslik olukord on saanud paljude riikidega võrdsemaks ning vaesemate riikide kodanikud otsivad turvalisemat elukohta ja väärikat töötasu.

Eesti on olnud ka transiitriik. See tähendab, et eri rahvad liiguvad Eesti kaudu näiteks Rootsi, Norrassa, Euroopasse ja siin peatutakse vaid lühikest aega. Selle aja jooksul on neid inimesi aga mingil moel ära kasutatud.

Eesti on vastu võtnud ka sõjapõgenikke. Näiteks saabus väga lühikese aja jooksul Ukrainast Eestisse ligi 100 000 põgenikku. Olukorras, kus inimene on sunnitud oma riigist sõja tõttu põgenema, on alati valvel ka inimkaubastejad, kes inimeste haavatavust, hirmu, lootusetust ja ka lootust pääseda ära kasutavad.

Oluline on pidevalt jälgida, mis maailmas toimub, ja püüda eos ennetada olukordi, kus inimene võib kas Eestis või riigist välja suundudes sattuda inimkaubanduse ohvriks. See tähendab head koostööd inimeste ja asutuste vahel, kes inimkaubanduse teemavaldkonnaga tegelevad. Unustada ei tohi ka jätkuvat ennetus- ja teavitustööd eri sihtrühmade hulgas. Siin on mõned näited, mida soovitame vaadata ja mille üle mõelda.

Vaata lisaks

- Noorte harimine: "Miks puudutab inimkaubandus mind?" Tagasi Kooli <https://www.youtube.com/watch?v=MbXzdlhoFyo&t=11s>, "1ELU lühifilmid" 1 Elu https://www.youtube.com/watch?v=3F_br5leFRw, "Kes on teisel pool ekraani?" Teeviit Tulevikku <https://www.youtube.com/watch?v=-tuZbQSkQcwl&t=4s>
- Spetsialistide harimine: "Teenus inimkaubanduse ohvritele" Sotsiaalkindlustusamet <https://www.youtube.com/watch?v=DpKoOmpisPk&t=1s> ja <https://www.youtube.com/watch?v=kAC2Zg4b2Ok>
- Vabatahtlike harimine: "Nõuandeid abistajatele ja vabatahtlikele!" Justiitsministeerium https://www.youtube.com/watch?v=9VbYUa-_Xyw&t=22s